

- боргове навантаження: стрімке зростання боргу (очікується до 7 трлн грн до кінця 2024 р.) вимагає нових стратегій реструктуризації та управління [2];
- структурний перекис: домінування воєнних видатків (понад 60% бюджету) відбувається за рахунок суттєвого скорочення інвестицій у людський капітал та інфраструктуру [3].

На основі проведеного аналізу пропонується вдосконалення бюджетного управління через наступні механізми:

1. Формування резерву бюджетної ліквідності: створення спеціального страхового фонду (на рівні 350–520 млрд грн) для нівелювання ризиків касових розривів у разі затримок зовнішньої підтримки.

2. Правило структури фінансування дефіциту: встановлення вимоги щодо покриття мінімум 30% зовнішньої потреби через безповоротні інструменти, що дозволить суттєво зекономити на обслуговуванні боргу.

3. Запровадження подвійного бюджетного контуру: відокремлення воєнно-оборонного та цивільного блоків планування, що дозволить чітко ідентифікувати вивільнений ресурс (до 740 млрд грн) при стабілізації безпекової ситуації [4].

4. Автоматичне «боргове гальмо»: встановлення порогу (90% ВВП), після досягнення якого автоматично обмежуються непершочергові капітальні видатки та забороняється запуск нових програм без компенсаторів [4].

Відновлення бюджетної стійкості України вимагає переходу від екстреного реагування до стратегічного управління фіскальними ризиками. Запропоновані інструменти дозволяють мінімізувати залежність від ситуативних факторів та закласти фундамент для фінансової безпеки держави як у воєнний, так і в повоєнний періоди.

Список використаних джерел:

1. Маршалок Т., Маркуц Ю., VOXUkraine. Війна і державний борг – що маємо і що буде – 2023. URL: <https://voxukraine.org/vijna-i-derzhavnyi-borg-shho-mayemo-i-shho-bude/>
2. Верстюк І. Нгомadske. Державний борг України зріс майже вдвічі за три роки великої війни. Наскільки це страшно. – 2025. URL: <https://hromadske.ua/ekonomika/239025-derzhavnyy-borh-ukrayiny-zris-mayze-vdvichi-za-tri-roky-velykoyi-viyny-naskilky-tse-strashno#:~:text=>
3. Міністерство фінансів України. Ольга Зикова: Відновлення України не зупиняється – навіть у воєнних умовах ми формуємо фундамент нової економічної моделі зростання. – 2026. URL: <https://mof.gov.ua/uk/news/olga-zikova-vidnovlennia-ukraini-ne-zupiniaetsia-navit-u-voiennikh-umovakh-mi-formuiemo-fundament-novoi-ekonomichnoi-modeli-zrostannia-5553#:~:text=>
4. Міністерство фінансів України. Верховна Рада ухвалила Державний бюджет України на 2026 рік. 2025. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/news/verkhovna-rada-ukhvalila-derzhavnij-biudzheth-ukraini-na-2026-rik-5455>

Зінченко А.Н.,

здобувачка освіти, ОПП «Економіка», 4 курс,

Науковий керівник: Мірошниченко В.В.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

РЕГІОНАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ РУЙНУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ

В умовах повномасштабної війни проблема руйнування інфраструктури в Україні є однією з ключових загроз національної безпеки. Значні пошкодження транспортної, енергетичної та

соціальної інфраструктури суттєво впливають на економіку та рівень життя населення. Актуальність теми зумовлена тим, що процес відновлення не може бути рівномірним. Він потребує диференційованого підходу з урахуванням регіональних відмінностей пошкоджень інфраструктури.

Основною проблемою є нерівномірність пошкоджень інфраструктури регіонів України. Оскільки зони активних бойових дій зазнали значніші руйнування у порівняно з іншими регіонами. Така диспропорція поглиблює міжрегіональний економічний розрив та провокує відтік капіталу від постраждалих територій та порушує звичні виробничі ланцюги. Метою даного дослідження є аналіз регіональних відмінностей руйнування інфраструктури та їх впливу на економіку.

Від початку повномасштабного вторгнення і станом на грудень 2025 року Україна зазнала прямих збитків на суму 195,1 млрд дол. США. Найбільші втрати зосереджені у чотирьох ключових секторах, які в сукупно становлять понад 74% від загальної шкоди. Найбільше постраждав житловий сектор на 61,1 млрд дол. (31,3%). Також істотних втрат зазнала транспортна інфраструктура – 40,3 млрд дол. (20,6 %), енергетичний сектор – 24,8 млрд дол. (12,7%) та торгівля й промисловість - 19,2 млрд дол. (9,8%) [1]. Структура прямих збитків вказує на те, що війна завдала найбільші руйнування саме базових елементів життєдіяльності населення. Зосередження основних втрат у житловому, транспортному та енергетичному секторі робить їх першочерговими об'єктами для повоєнної відбудови.

Для аналізу регіональних відмінностей руйнування інфраструктури потрібно здійснити узагальнення областей України за регіонами. Регіоналізація дозволить оцінити ступінь пошкоджень та визначити особливості впливу на економічний розвиток окремих територій.

У статті Мірошниченко В.В. територію України було поділено за ступенем руйнування інфраструктури на такі регіони:

- 1) північно-східний, у якому виокремлено північний (охоплює Житомирську, Київську та Чернігівську області) та східний (Харківська і Сумська області) мезорегіони;
- 2) південно-східний, у якому виокремлено східний (Луганська і Донецька області), південний (охоплює окуповані станом на квітень 2025 р. частини Запорізької та Херсонської областей) та кримський мезорегіони;
- 3) південно-західний, у якому виокремлено західний (Одеська і Миколаївська області) та східний (займає звільнену від окупації лівобережну частину Херсонщини) мезорегіони;
- 4) центральний, у якому виокремлено східний (охоплює Полтавську, Дніпропетровську, неокуповану частину Запорізької та Кіровоградську і Черкаську області) та подільський (Вінницька і Хмельницька області) мезорегіони;
- 5) західний, у якому виокремлено поліський (Волинь і Рівненщина), прикарпатський (Львівська та Івано-Франківська області), закарпатський та придністровський (Тернопільська і Чернівецька області) мезорегіони [2, 3].

На основі даних RDNA5, було побудовано графік обсягів прямої шкоди за областями України станом на 31 грудня 2025 року (Рис. 1). Південно-східний регіон домінує у обсягах прямих збитків. Зокрема, Донецька область зазнала 53 млрд дол. США прямих збитків, також значні втрати мають Херсонська, Луганська та Запорізька області у межах 14-19 млрд дол. [1]. Домінування зумовлене тривалими бойовими діями, окупацією території та значною концентрацією промислових об'єктів і критичної інфраструктури.

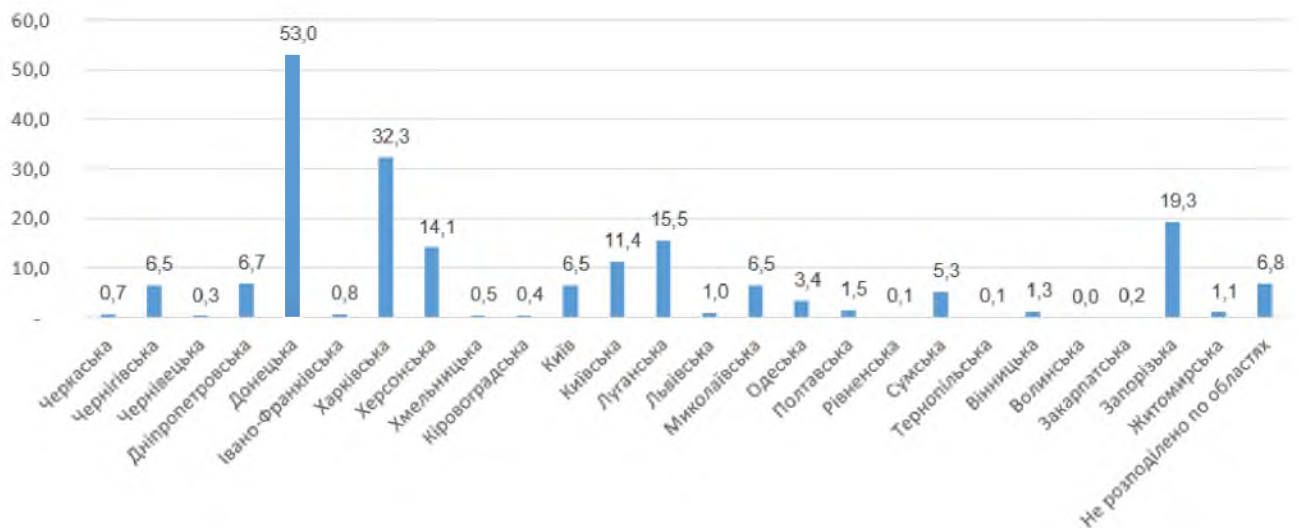

Рис. 1. Загальний обсяг прямої шкоди по областях України станом на 31 грудня 2025 року, млрд дол. США

Джерело: побудовано за даними [1].

Північно-східний регіон має також значні втрати, але нижчим обсягом втрат порівняно з південно-східним регіоном. Найбільші обсяги прямої шкоди зафіксовано у Харківській області – 32,3 млрд дол., Київській області (11,4 млрд дол.) та Києві (6,5 млрд дол.). Чернігівська та Сумська області мають втрати на рівні 5-6 млрд дол., а Житомирська – 1,1 млрд дол. [1]. Масштаб пошкоджень пов'язано переважно з активною фазою бойових дій та часткової окупації на початку повномасштабного вторгнення.

Центральний регіон демонструє середній рівень прямих збитків. Найбільші втрати зафіксовано у Дніпропетровській області – 6,7 млрд дол. Інші області в цьому регіоні мають значно нижчі показники, переважно в межах 1-3 млрд дол. [1]. Центральний регіон показує відносну стабільність функціонування інфраструктури за наявності окремих локальних пошкоджень.

Південно-західний регіон характеризується помірним рівнем втрат. У Миколаївській області прями збитки становлять 6,5 млрд дол., а в Одеській – 3,4 млрд дол. [1]. Хоча регіон наближений до зони бойових дій, руйнування тут мають переважно локальний характер.

Західний регіон має найменші обсяги прямих збитків. Більшість областей мають показники менше 1 млрд дол. [1]. Оскільки ці території географічно віддалені від районів активних бойових дій. Це дозволило зберегти відносну цілісність інфраструктури регіону.

Отже, аналіз підтверджує наявність значної регіональної нерівномірності руйнування інфраструктури в Україні. Це створює різні вихідні умови для економічного відновлення територій та пояснює потребу у застосуванні диференційованих підходів до процесу відбудови.

Водночас зазначені просторові диспропорції безпосередньо впливають на економічний розвиток України. У регіонах, що зазнали значних руйнувань спостерігається суттєве скорочення виробничої бази, руйнування логістичних ланцюгів і зниження інвестиційної привабливості [4]. Це спричиняє падіння обсягів промислового виробництва, зменшення експорту та ослаблення економічної активності в Україні.

Також відбувається паралельно активне переміщення бізнесу до більш безпечних регіонів. Частіше всього релокація підприємства відбувається у західний регіон України. На початку повномасштабного вторгнення державна програма релокації підприємства допомогла перемістити понад 750 підприємств з території активних бойових дій. Близько 80% з них змогли відновити свою діяльність на нових територіях [5]. Релокація підприємства супроводжується концентрацією економічної активності, зростанням попиту на робочу силу та розвитком малого та середнього бізнесу. Водночас це створює додаткове навантаження для регіону, який приймає цей бізнес. У такому випадку формується локальні дисбаланси на ринку праці і житла.

Наслідком воєнних дій є суттєва трансформація структури зайнятості в Україні. У регіонах, що зазнали значних руйнувань, спостерігається скорочення робочих місць у промисловості та суміжних галузях. Це пов'язано з втратою виробничих потужностей і порушенням господарських зв'язків. Натомість у відносно безпечних регіонах відбувається зростання зайнятості у сфері послуг, логістики та будівництва [6]. Ці зміни спричиняють поступову трансформацію регіональних ринків праці та зміну економічної спеціалізації територій. Трудові ресурси поступово перерозподіляються в межах країни, супроводжуючи посилення міжрегіональних диспропорцій.

Підсумовуючи вищенаведене, руйнування інфраструктури в Україні мають виражений регіональний характер. Найбільших втрат зазнали південно-східні та частково північно-східні регіони. Тоді як західні області зберегли відносну стабільність. Це створює нерівні умови для відновлення та посилює міжрегіональні диспропорції. Масштаби руйнувань безпосередньо впливають на економічну активність. У постраждалих регіонах спостерігається спад виробництва, порушення логістики та зниження інвестиційної привабливості. У той час відносно безпечні території демонструють зростання ділової активності. Таким чином, відбудова України потребує диференційованого підходу з урахуванням регіональних особливостей та рівня руйнувань для забезпечення збалансованого розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Ukraine Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5): February 2022 – December 2025 [Електронний ресурс] / World Bank Group, Government of Ukraine, European Union, United Nations. – Washington, D.C. : World Bank, 2026. – 63 р. – Режим доступу: <https://www.undp.org/ukraine/publications/ukraine-fifth-rapid-damage-and-needs-assessment-rdna5-february-2022-december-2025>
2. Мірошниченко В. В. Регіональні відмінності в рівнях ушкодження інфраструктури України внаслідок російської агресії / Мірошниченко В. В. // Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. - 2025. - Т. 10, вип. 1. - С. 146-152. - <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2025.10.1.146-152>
3. Мірошниченко, В., & Тьорло, В. (2024). Вплив воєнного чинника на стан інфраструктури та природного середовища регіонів України після російської агресії. Наукові записки НаУКМА. Економічні науки, 9(1), 66–71. <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2024.9.1.66-71>
4. Звіт про непрямі фінансові втрати економіки внаслідок військової агресії Росії проти України станом на 30 вересня 2024 року [Електронний ресурс] / Київська школа економіки. – Київ, 2024. – Режим доступу: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/10/30.09.24_Losses_Report-ua.pdf
5. Програма релокації: 761 підприємство переміщено в більш безпечні регіони [Електронний ресурс] // Міністерство економіки України. – 25.10.2022. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d152dcfe-7bde-49df-a69a-8d7f9586fc13&title=ProgramaRelokatsii>
6. Diakonenko O. I. , & Kotenko T. M. . (2024). Transformations of Regional Labor Markets in Ukraine in the Condition of War. *Statistics of Ukraine*, 105(2), 85–94. Retrieved from <https://su-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/444>

Йовенко М.О.,

здобувач освіти, ОПП «Економіка», 4 курс,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»

**ВПЛИВ ЕМІГРАЦІЇ НА ДИНАМІКУ НОМІНАЛЬНИХ ЗАРОБІТНИХ ПЛАТ
(НА ПРИКЛАДІ ВИБРАНИХ КРАЇН СХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА ПІВДЕННОГО
КАВКАЗУ У 1995–2021 РР.)**